

813.

Na osnovu člana 12 stav 5 i člana 14 stav 7 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Sl. list CG", broj 110/23) i Pravilnika o bližim kriterijumima za izradu smjernica za analizu rizika i smjernica za uspostavljanje sistema upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma ("Sl. list CG", broj 22/24), Savjet Agencije za nadzor osiguranja na 408. sjednici od 10.06.2024. godine donio je

SMJERNICE

O ANALIZI RIZIKA I USPOSTAVLJANJU SISTEMA UPRAVLJANJA RIZIKOM OD PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA U OSIGURANJU

("Službeni list Crne Gore", br. 054/24 od 11.06.2024)

I UVODNE ODREDBE

- Ovim smjernicama utvrđuju se bliži kriterijumi za izradu analize rizika i uspostavljanje sistema upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma kojem su izloženi obveznici Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: Zakon).
- U smislu tačke 1 ovih smjernica, obveznicima Zakona smatraju se:
 - društva za osiguranje koja imaju dozvolu izdatu od Agencije za nadzor osiguranja za obavljanje poslova životnog osiguranja;
 - društva za posredovanje i društva za zastupanje u osiguranju koja imaju dozvolu izdatu od Agencije za nadzor osiguranja za obavljanje poslova posredovanja odnosno zastupanja u osiguranju, u dijelu koji se odnosi na životno osiguranje;
 - preduzetnici - zastupnici u osiguranju, u dijelu koji se odnosi na životno osiguranje.
- Obveznik je dužan da uspostavi sistem upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma čijom primjenom će se umanjiti rizici utvrđeni analizom rizika, koji naročito obuhvata:
 - analizu rizika;
 - usvajanje i primjenu internih akata o politikama, kontrolama i procedurama u cilju efektivnog upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma;
 - kontinuirano praćenje i nadzor nad utvrđenim rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma; i
 - uspostavljanje odgovarajuće unutrašnje organizacije, odnosno organizacione strukture obveznika, srazmjerno obimu i prirodi djelatnosti obveznika.
- Obveznici su dužni da identifikuju rizike i vrše procjenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, uspostave politike, kontrole i procedure i preduzimaju radnje za umanjjenje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma. Obveznici utvrđuju interne politike, kontrole i procedure na način da one omogućavaju uspostavljanje sistema upravljanja rizikom kojim se obezbjeđuje kontinuirano praćenje i preispitivanje rizika, uključujući i provjeru izloženosti riziku za sve klijente, države ili geografska područja, poslovne odnose, proizvode, usluge, transakcije i distributivne kanale.
- Prilikom uspostavljanja sistema upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma, obveznici primjenom navedenih internih akata određuju organizaciono strukturiranje, postupanje svih djelova sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, kao i preduzimanje neophodnih radnji i mjera i vršenje kontrola s ciljem kvalitetnog upravljanja rizikom i njegovog minimiziranja.
- Obveznici su dužni da izrade metod procjene rizika koji obuhvata:
 - procjenu rizika pojedinog klijenta, grupe klijenata, države ili geografskog područja, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda, usluga i distributivnih kanala u vezi sa mogućnošću upotrebe poslova osiguranja u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma;
 - analizu rizika kojom se utvrđuje vjerovatnoća da dođe do rizika i posljedice ako se dogodi rizik.Transakcije, u smislu ovih smjernica, su uplata premije, isplata otkupne vrijednosti, isplata osigurane sume i tome slično (npr. povrat premije, predujam...).
- Prilikom procjene rizika obveznik primjenjuje pristup zasnovan na riziku koji obuhvata četiri ključne faze:
 - prepoznavanje (identifikacija) rizika, koje obuhvata prepoznavanje prijetnji i ranjivosti (vjerovatnoća rizika) i posljedice ako dođe do rizika;

- b. analizu rizika, prilikom koje se na osnovu prepoznavanja rizika izračunava nivo rizika i određuju se mjere i radnje koje treba sprovesti kako bi se ublažio rizik;
- c. upravljanje rizicima, koje obuhvata izradu politika i procedura koje se spovode u cilju ublažavanja rizika i njihovo sprovođenje, transfer rizika i prihvatanje rizika u određenim situacijama;
- d. kontinuirano praćenje i nadzor rizika, što obuhvata uspostavljanje sistema za praćenje promjena u rizicima tokom vremena i periodičnu reviziju pristupa zasnovanog na riziku, u cilju kontinuiranog obezbjeđenja njegove adekvatnosti i efikasnosti.

Interne procedure obveznika

8. Nadležni organ kod obveznika donosi interne procedure, politike i kontrole iz tačke 4 ovih smjernica imajući u vidu: veličinu društva, obim i složenost poslova koje obavlja, vrstu i kompleksnost proizvoda osiguranja koje nude, veličinu i vrstu klijenata sa kojima posluje, način komunikacije sa klijentima (direktno, online, telefonski, preko eksterne prodajne mreže..) i ostale elemente koji mogu uticati na izloženost obveznika riziku pranja novca odnosno finansiranja terorizma. Navedene interne politike, kontrole i procedure treba da omogućće razmjenu informacija između poslovnih jedinica, filijala i društva u većinskom vlasništvu obveznika, uz adekvatne mehanizme zaštite razmijenjenih informacija.
9. Obveznik procedurama propisuje mjere, naročito one koje se odnose na primjenu adekvatnog stepena provjera i praćenja klijenata kako bi se obezbijedilo da sistem upravljanja rizicima bude efikasan. Procjenom rizika i razvojem odgovarajućih politika, kontrola i procedura, treba da se obezbijedi kontinuitet upravljanja rizikom bez obzira na eventualne promjene u sastavu rukovodstva ili zaposlenih, odnosno bez obzira na promjene u strukturi obveznika.
10. Prilikom izrade analize rizika obveznik procjenjuje vjerovatnoću da će se njegovo poslovanje iskoristiti u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma. Analiza rizika ima za cilj identifikovanje izloženosti obveznika riziku od pranja novca i finansiranja terorizma. Osim toga, analizom rizika identifikuju se i segmenti poslovanja obveznika kojima treba dati prioritet u preduzimanju aktivnosti radi efikasnog upravljanja ovom vrstom rizika.
11. Obveznik vrši analizu obima i složenosti svog poslovanja, sve postojeće i nove proizvode/usluge, procese, aktivnosti i postupke kako bi procijenio u kom segmentu poslovanja se može pojaviti prijetnja od pranja novca i finansiranja terorizma, odnosno ocjenjuje vjerovatnoću pojave rizika. Nakon analize i ocjene vjerovatnoće pojave rizika, obveznik je dužan da procijeni negativne posljedice koje mogu da nastanu nakon pojave identifikovanih rizika, kao i njihovo potencijalno dejstvo na samo poslovanje obveznika (finansijski gubitak kao posljedica izvršenja krivičnog djela ili izrečenih novčanih kazni, negativne posljedice na reputaciju obveznika i ostalo).
12. Na osnovu procijenjene vjerovatnoće pojave rizika i procijenjenih negativnih posljedica, obveznik utvrđuje nivo izloženosti riziku od pranja novca i finansiranja terorizma za sve segmente svog poslovanja. Tokom izrade analize rizika obveznici utvrđuju i karakteristike stranaka, proizvoda, transakcija, distributivnih kanala i procjenjuju vjerovatnoću da će se neki od proizvoda, transakcija ili distributivnih kanala iskoristiti u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma, kao i posljedice koje mogu nastati po poslovanje obveznika. Analiza određenih vrsta rizika i konačan zaključak o ukupnom nivou rizika mora da se zasniva na svim relevantnim raspoloživim podacima i informacijama koje obveznik posjeduje i specifična je za svakog obveznika.
13. Obveznici, prilikom analize rizika identifikuju inherentni i rezidualni rizik:
 - inherentni rizik odnosi se na nivo rizika koji je prisutan u poslovnim procesima ili aktivnostima bez primjene bilo kakvih kontrola ili mitigacionih mjera. Na primjer, određeni proizvodi (unit linked, proizvodi sa jednokratnim uplatama premije, i sl.), usluge, ili složene transakcije, određene kategorije klijenata (politički eksponirana lica, klijenti iz visokorizičnih zemalja, pravna lica sa komplikovanom vlasničkom strukturom i sl.) mogu inherentno nositi veći rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma.
 - rezidualni rizik predstavlja preostali nivo rizika nakon primjene kontrola i mitigacionih mjera kako bi se smanjio inherentni rizik na prihvatljiv nivo. Rezidualni rizik odnosi se na preostali nivo rizika koji obveznik ima nakon primjene internih politika, procedura i kontrola koje su usvojene, odnosno sprovode se na osnovu odrađene analize i procjene rizika (npr. vjerovatnoća ljudske greške prilikom utvrđivanja rizičnosti klijenta, neadekvatno automatizovana informatička podrška za prepoznavanje rizika ili greške u sistemu, i tome sl.)
14. Svi poslovni procesi kod obveznika, koji su izloženi zloupotrebi u svrhe pranja novca odnosno finansiranja terorizma, trebalo bi da budu opisani procedurama, kako bi se obezbijedilo zakonito djelovanje obveznika, precizno definisale obaveze zaposlenih i omogućilo efikasno funkcionisanje sistema internih kontrola. Obveznik treba da obezbijedi da svaki zaposleni razumije svoju ulogu u sistemu upravljanja rizikom.
15. S tim u vezi, uspostavljene interne procedure treba da budu zasnovane na riziku, obzirom da za sve poslove, proizvode, klijente, transakcije ili distributivne kanale nije moguće definisati istovjetne mjere, već se

procijenjeni nivo rizika mora reflektovati i na složenost mjera koje se primjenjuju. Pristup zasnovan na riziku podrazumijeva i procjenu politika, mjera i procedura zasnovanih na regulatornom okviru, koje moraju biti zasnovane na vrsti i obimu rizika sa kojima se suočavaju obveznici i pratiti promjene u prirodi i složenosti poslova. Ovaj pristup omogućava bolje planiranje i upravljanje kontrolama, kao i veću djelotvornost, uključujući i adekvatnije korišćenje raspoloživih resursa i fokus na oblasti koje predstavljaju najveći rizik.

Pristup zasnovan na riziku omogućava obvezniku:

- prepoznavanje da prijetnje od pranja novca i finansiranja terorizma mogu varirati, zavisno od klijenata, profila, pravnih sistema, proizvoda i distributivnih kanala;
- primijenu različitih pristupa klijentima, na način koji povezuje rizik sa određenim oblastima;
- primjenu sopstvenog pristupa kroz procedure, sisteme i kontrole i mehanizama za određene okolnosti;
- pomoć u stvaranju troškovno isplativijeg sistema.

16. U primjeni principa zasnovanog na riziku, obveznici vode računa o složenosti sopstvene strukture, postojećih i planiranih proizvoda, kao i kanala prodaje. Funkcionalna organizacija prodajne mreže (poslovne jedinice, zastupnici, posrednici) utiče na složenost procedura i postupaka koji se sprovode.

17. Interne procedure, politike i kontrole, po pravilu, pokrivaju najmanje sljedeće oblasti:

- faktore rizičnosti koji se uzimaju u obzir prilikom izračunavanja rizika klijenata, proizvoda, usluga i transakcija;
- spisak dokumentacije potrebne za adekvatnu procjenu rizika pri ulasku u poslovni odnos, pri čemu je potrebno imati u vidu procjenu rizičnosti proizvoda i klijenta (na osnovu dokumentacije koja se odnosi na identifikaciju i provjeru klijenta, kako za redovni prijem u osiguranje tako i u situacijama kada po ocjeni obveznika poslovni odnos nosi povećani stepen rizika). Procjena rizika treba da uključi i korišćenje javno dostupnih informacija, kao što su rezultati Nacionalne procjene rizika, obavještenja na internet stranicama nadležnih organa, javno dostupni registri podataka i druge informacije dostupne za konkretnog klijenta;
- precizna uputstva zaposlenima u vezi sa načinom identifikacije, pregleda i praćenja klijenata, a naročito za sektore koji su, po ocjeni obveznika, više izloženi riziku pranja novca i finansiranja terorizma;
- način rada ovlašćenog lica za sprovođenje mjera u cilju suzbijanja rizika pranja novca i finansiranja terorizma i njegovog zamjenika, uključujući obavezu obveznika da ovlašćenom licu i njegovom zamjeniku omogući pribavljanje svih neophodnih podataka i informacija u cilju neometanog obavljanja zakonskih obaveza, kao i da im obezbijedi adekvatno stručno osposobljavanje i usavršavanje;
- način stručnog osposobljavanja i usavršavanja za ostale zaposlene u cilju izvršavanja Zakonom propisanih aktivnosti;
- način prikupljanja podataka o klijentima i poslovnom odnosu, kao i vođenje i sadržinu evidencija tih podataka;
- postupak sa klijentima, počev od momenta izraženog interesa za zaključenje ugovora, a naročito procedure koje se sprovode u slučaju:
 - i) specifičnih klijenata, koji su klasifikovani u kategorije višeg stepena rizika,
 - ii) transakcija koje prelaze zakonske pragove,
 - iii) uvođenja novih tehnologija u poslovanje obveznika,
 - iv) promjene uspostavljenog poslovnog odnosa, koja ne odgovara obimu redovnog poslovanja klijenta i kategoriji rizika u koju je klijent svrstan,
 - v) osnovane sumnje u pranje novca i finansiranje terorizma,
 - vi) način analiziranja i prepoznavanja svih neuobičajenih i složenih transakcija, te vođenje evidencija o istim;
- kriterijume/indikatore koje obveznik koristi za prepoznavanje neuobičajenih i sumnjivih transakcija;
- uslove, način i rokove za podnošenje izvještaja nadležnom državnom organu i Agenciji za nadzor osiguranja;
- za društva za osiguranje: način procjene osposobljenosti i provjeru procedura za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma koje koriste posrednici odnosno zastupnici u osiguranju sa kojima društvo saraduje;
- način sprovođenja interne kontrole i revizije;
- funkcionisanje informacionog sistema, na način na koji obezbjeđuje adekvatno reagovanje obveznika u skladu sa Zakonom;
- način i rok čuvanja ličnih podataka klijenata;
- ciljeve, obim i način rada sistema upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma;
- bezbjednosne provjere zaposlenih u skladu sa zakonom kojim se uređuje tajnost podataka.

18. Prilikom procjene, odnosno analize rizika i izračunavanja vjerovatnoće pojavljivanja rizika obveznici mogu koristiti numeričko ili opisno izračunavanje rizika. Opisno izračunavanje rizika fokusira se na kvalitativno razumijevanje rizika, dok numeričko izračunavanje rizika koristi kvantitativne metode kako bi pružilo preciznije informacije o vjerovatnoći i uticaju rizika na poslovanje obveznika. Efikasna analiza rizika i sistem za upravljanje rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma podrazumijevaju upotrebu različitih kombinacija opisnog i numeričkog izračunavanja rizika.
19. Opisni pristup može uključivati ocjenu konteksta, identifikaciju ključnih faktora rizika koji se opisuju riječima, bez numeričke kvantifikacije, kao i upotrebu stručnog znanja i iskustva za donošenje procjena rizika. Rezultati procjene rizika se izražavaju u obliku opisa, ocjena ili kvalitativnih zaključaka, što može biti korisno kada precizni podaci nijesu dostupni ili kada je teško kvantifikovati faktore rizika. Na primjer, opisno izračunavanje rizika može uključivati analizu složenosti poslovnih transakcija, identifikaciju geografskih područja višeg rizika i ocjenu reputacije klijenata.
20. Numerički pristup uključuje upotrebu konkretnih brojeva i kvantifikaciju različitih elemenata rizika. Numeričko izračunavanje rizika može uključivati procjenu transakcija, analizu podataka o klijentima i upotrebu statističkih modela ili numeričkih vrijednosti kako bi se ocijenila vjerovatnoća pojavljivanja rizika i uticaj koji bi mogao imati. Faktori rizika se mjere i kvantifikuju kroz korišćenje sistema bodovanja i ponderisanja za određivanje nivoa rizika stranke, proizvoda ili transakcije. Na primjer, upotreba odgovarajuće skale, u kojoj niži rizik predstavljaju klijenti koji na osnovu ponderisanja različitih faktora rizika i drugih indikatora i okolnosti vezanih za njih imaju 1-33 boda, srednji rizik: klijenti sa 34-67 bodova, viši rizik: klijenti sa 68-100 bodova.

Uvođenje novih proizvoda osiguranja, usluga i distributivnih kanala

21. Obveznik je dužan da prije uvođenja novog proizvoda, usluge, distributivnog kanala ili poslovne prakse, iste analizira sa aspekta mogućnosti upotrebe u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma, obezbjeđujući dokumentovan trag, i da pisano ocijeni mogućnost njihove upotrebe u svrhe pranja novca odnosno finansiranja terorizma. Ocjena treba da se zasniva na specifičnostima tog proizvoda, usluge, distributivnog kanala ili poslovne prakse, uključujući i način njihovog pružanja, koje bi mogle omogućiti uvođenje određenih sredstava u legalne tokove, specifičnostima kategorije klijenata kojoj su određeni proizvod ili usluga namijenjeni, kao i svim drugim elementima koji bi eventualno mogli omogućiti njihovu upotrebu u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma.
22. Pored obaveze iz tačke 21 ovih smjernica, obveznik je dužan da analizira i ocijeni rizik od pranja novca i finansiranja terorizma u vezi sa korišćenjem savremenih tehnologija u pružanju postojećih ili novih proizvoda, usluga ili distributivnih kanala.
23. Obveznik je dužan da ažurira analizu rizika i preduzme dodatne mjere u cilju ublažavanja i upravljanja rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma, u skladu sa tač. 21 i 22 ovih smjernica, pri čemu se ocjena rizičnosti može naknadno mijenjati u zavisnosti od promjena u kanalima distribucije, strukturi klijenata i drugih faktora i okolnosti vezanih za poslovanje obveznika (npr. kada veći interes za proizvodom pokaže rizičnija kategorija klijenata i sl.).

II MJERE IDENTIFIKACIJE, PREGLEDA I PRAĆENJA KLIJENATA

Postupanje obveznika prije i u toku sklapanja poslovnog odnosa

24. Prije uspostavljanja poslovnog odnosa i u toku istog obveznik je dužan da sprovodi Zakonom propisane mjere identifikacije, provjere i praćenja klijenta, što uključuje naročito:
- 1) identifikaciju i provjeru klijenta, uključujući i identifikaciju i provjeru stvarnog vlasnika klijenta, kao i utvrđivanje vlasničke strukture i kontrolnog člana klijenta u slučajevima propisanim Zakonom;
 - 2) utvrđivanje svrhe, namjene, cilja i prirode poslovnog odnosa ili transakcije i pribavljanje drugih podataka u skladu sa Zakonom;
 - 3) redovno praćenje klijenta i kontrola transakcija koje klijent preduzima, na način utvrđen internim procedurama, a imajući u vidu karakteristike klijenta, transakcije koje klijent vrši kod obveznika i usklađenost tih transakcija sa prirodom, uobičajenim obimom i vrstom poslovanja klijenta i njegovim stepenom rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, što podrazumijeva i redovno ažuriranje podataka, informacija i dokumentacije o tom klijentu.
25. Mjere iz tačke 24 obveznik je dužan da sprovodi naročito:
- 1) prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom;
 - 2) prilikom jedne ili više povezanih povremenih transakcija u vrijednosti od 15.000 eura ili više;

- 3) prilikom svake povremene transakcije koja, u smislu čl. 35 do 38 Zakona, predstavlja prenos novčanih sredstava u vrijednosti od 1.000 eura ili više;
 - 4) kada postoji sumnja u tačnost ili vjerodostojnost pribavljenih podataka o identitetu klijenta i stvarnom vlasniku klijenta;
 - 5) kada u vezi transakcije, klijenta, sredstava ili imovine postoji osnov sumnje ili razlozi sa sumnju da se radi o pranju novca i finansiranju terorizma ili da imovina potiče iz kriminalne djelatnosti, bez obzira na iznos transakcije;
 - 6) prema fizičkim i pravnim licima koja trguju robom, prilikom izvršenja povremenih transakcija u visini od 10.000 eura ili više, bez obzira da li se radi o jednoj ili više povezanih transakcija.
26. Prilikom sprovođenja mjera iz tačke 24 ovih smjernica, obveznik dužan je da primijeni obim mjera srazmjernan riziku od pranja novca i finansiranja terorizma.
27. Kod određivanja obima primjene mjera iz tačke 24 ovih smjernica, obveznik je dužan da, naročito uzme u obzir sljedeće:
- kategoriju i rizičnost klijenta zainteresovanog za ulazak u poslovni odnos ili izvršenje transakcije (u toku poslovnog odnosa);
 - svrhu zaključivanja i prirodu poslovnog odnosa;
 - iznos sredstava, vrijednost imovine ili obim transakcije;
 - način zaključenja i trajanje poslovnog odnosa;
 - način organizovanja poslovanja samog obveznika, kada to može biti od uticaja na rizičnost poslovnog odnosa i
 - usklađenost poslovanja klijenta sa svrhom zaključivanja poslovnog odnosa.
28. Obveznik može odlučiti da li da primijeni pojednostavljene ili produbljene mjere iz tačke 24 ovih smjernica, u zavisnosti od procjene obveznika da li klijent, grupa klijenata, država, geografsko područje, poslovni odnos, transakcija, proizvod, usluga ili distributivni kanal predstavlja niži ili viši rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma.

Mjere koje obveznik preduzima sa ciljem identifikacije klijenata (opšti zahtjevi)

29. Zakonom propisane mjere identifikacije, pregleda i praćenja klijenata podrazumijevaju da je obveznik uspostavio procedure, politike i prakse koje obezbjeđuju poznavanje lica koja zaključuju ugovore i koja imaju prava i obaveze po zaključenim ugovorima.
30. U tu svrhu obveznik koristi procedure i prikuplja informacije i podatke iz kojih se nesumnjivo može utvrditi i provjeriti identitet klijenta (ugovarača, osiguranika, korisnika osiguranja), na način propisan čl. 22 do 29 Zakona, kao i stvarnog vlasnika klijenta koji je pravno lice, i to prije uspostavljanja poslovnog odnosa. Minimum neophodne dokumentacije propisan je Zakonom, a obveznik procedurama utvrđuje dodatna dokumenta koja mogu biti korišćena ako zakonski minimum ne obezbjeđuje dovoljnu sigurnost u identitet klijenta.
31. Obveznik utvrđuje i postupanje zaposlenih u navedenim slučajevima - obavezu i način korišćenja liste indikatora, obavezu pribavljanja saglasnosti za zaključenje ugovora, informisanje o neuobičajenom postupanju klijenta, neuobičajenim dokumentima, i sl.
32. Obveznik je dužan da, pri zaključivanju ugovora, izvrši identifikaciju i korisnika po polisi životnog osiguranja, odnosno stvarnog vlasnika, na način što će pribaviti zakonom propisana dokumenta i podatke, na osnovu kojih se identitet tog lica može bez sumnje ustanoviti.
33. Izuzetno, provjeru identiteta korisnika osiguranja je moguće sprovesti i nakon zaključenja ugovora, ali najkasnije do momenta kada bi korisnik mogao da ostvari svoja prava po polisi.
34. Prilikom prenosa prava iz police na treće lice, dijelom ili u cjelosti, obveznik je dužan da identifikuje novog korisnika, odnosno stvarnog vlasnika, u vrijeme izvršenja prenosa tih prava. U vrijeme isplate po polisi, obveznik mora pribaviti dokumentaciju iz koje se nesumnjivo može ustanoviti identitet korisnika i stvarnog vlasnika, odnosno istovjetnost lica koje zahtijeva isplatu sa licem koje je prema polisi nosilac prava.
35. U slučajevima sumnje u identitet klijenta, odnosno u istinitost pribavljenih podataka ili vjerodostojnost isprava i druge dokumentacije, obveznik će provjeru identiteta izvršiti pribavljanjem propisno ovjerene pisane izjave klijenta, odnosno njegovog zakonskog zastupnika ili ovlašćenog lica, o istinitosti tih podataka.
36. Pored procedura za identifikaciju klijenta, obveznik je dužan da uspostavi i druge procedure koje uređuju pribavljanje i nesumnjivo utvrđivanje ostalih podataka i informacija od značaja za trajno izvršavanje obaveza propisanih Zakonom, kao što su: postojanje ograničenja u pogledu visine premije i osiguranih suma, definisanje

dozvoljenih načina plaćanja obvezniku, izmjene u ugovorenom načinu plaćanja premije, postupak sa uplatama od nepoznatih lica, postupak kod povraćaja viška uplaćenih sredstava, promjene ličnih podataka klijenta.

37. U cilju pojednostavljenja i transparentnosti primjene procedura od strane zaposlenih kod obveznika, sve izmjene u toku ugovornog odnosa trebalo bi da su praćene posebnim obrascima, koje podnosilac zahtjeva za izmjenu lično potpisuje. Prilikom podnošenja takvog zahtjeva provjerava se i identičnost potpisa sa potpisom u vrijeme zaključenja ugovora.
38. Obveznik će internim procedurama utvrditi zabranu zaključenja ugovora odnosno izvršenja transakcija sa licima koje nije moguće sa sigurnošću u potpunosti identifikovati u skladu sa Zakonom.

Identitet fizičkog lica

39. Identitet klijenta koji je fizičko lice, preduzetnik ili fizičko lice koje obavlja djelatnost i podatke utvrđene Zakonom obveznik utvrđuje i provjerava uvidom u ličnu ispravu klijenta izdatu od strane nadležnog organa uz njegovo prisustvo. Na fotokopiji lične isprave upisuje se datum, vrijeme i ime i prezime lica koje je izvršilo uvid u ispravu.
40. Ako se iz lične isprave ne mogu pribaviti svi podaci propisani Zakonom, ti podaci se pribavljaju uvidom u original ili ovjerenu fotokopiju druge važeće javne isprave koju klijent podnese ili uvidom u odgovarajući javni registar, a svi podaci prikupljeni od klijenta, njegovog zakonskog zastupnika ili ovlašćenog lica, mogu se provjeriti preko nadležnog državnog organa, uvidom u Centralni registar stanovništva, evidenciju izdatih ličnih isprava i međunarodnu bazu ukradenih, izgubljenih i nevažećih dokumenata, elektronskim putem. U slučaju da se prikupljeni podaci ne poklapaju sa podacima provjerenim preko drugih izvora, obveznik ne smije uspostaviti poslovni odnos ili izvršiti transakciju.
41. Izuzetno od tačke 39 ovih smjernica, za klijenta koji je fizičko lice, preduzetnik ili fizičko lice koje obavlja djelatnost, odnosno njegovog zakonskog zastupnika ili ovlašćenog lica, obveznik može da sprovede identifikaciju elektronskim putem, odnosno video-elektronsku identifikaciju, bez njegovog fizičkog prisustva, pod uslovom da obveznik posjeduje posebno odobrenje nadležnog državnog organa, u skladu sa Zakonom.

Identitet pravnog lica

42. Identitet klijenta koji je pravno lice ili privredno društvo obveznik utvrđuje i provjerava na osnovu originala ili ovjerene kopije isprave iz Centralnog registra privrednih subjekata (CRPS) ili drugog odgovarajućeg javnog registra u koji je subjekt upisan, koju u ime tog lica zastupnik podnese, i drugih dokumenata odnosno poslovne dokumentacije iz kojih je moguće utvrditi podatke propisane Zakonom. Navedene isprave ne smiju biti starije od 3 mjeseca od dana izdavanja.
43. Prilikom provjere identiteta pravnog lica ili privrednog društva, obveznik može da koristi i sve javno dostupne registre koji sadrže podatke potrebne za identifikaciju tog lica (CRPS, CDA, i sl.) i dužan je da odštampa izvod iz tih registara i označi datum, vrijeme i ime i prezime lica koje je izvršilo uvid.

Identitet zastupnika odnosno ovlašćenog lica pravnog lica ili privrednog društva

44. Prilikom zasnivanja poslovnog odnosa ili preduzimanja transakcije od strane zastupnika ili ovlašćenog lica klijenta koji je pravno lice ili privredno društvo, obveznik je dužan da identifikuje i klijenta, u čije se ime i za čiji račun uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakcija, i lice koja ga predstavlja, odnosno zastupa, u skladu sa odredbama Zakona i ovih smjernica kojima se reguliše identifikacija fizičkog lica.
45. Obveznik je dužan da pribavi podatke o svim direktorima pravnog lica ili privrednog društva, odnosno da izvrši uvid u original ili ovjerenu fotokopiju ovlašćenja za zastupanje i da prikupljene podatke i ovlašćenja zadrži u svojoj dokumentaciji.

Identitet stranog trusta, drugog lica odnosno sa njim izjednačenog subjekta stranog prava

46. Obveznik je dužan da prije zaključenja ugovora sa klijentom koji je strani trust, drugo lice, odnosno sa njim izjednačeni subjekat stranog prava:
- 1) utvrdi i provjeri identitet njegovog zastupnika i ovlašćenog lica i pribavi podatke u skladu sa Zakonom i odredbama ovih smjernica;
 - 2) pribavi podatke o pravnom obliku trusta, drugog lica, odnosno sa njim izjednačenog subjekta stranog prava i akt o osnivanju trusta, drugog lica, odnosno sa njim izjednačenog subjekta stranog prava.
47. Kod trusta i sa njim izjednačenog subjekta stranog prava obveznik je dužan da utvrdi i provjeri identitet i pribavi podatke propisane Zakonom za:

- osnivača;
 - sve povjerenike;
 - zastupnike;
 - korisnike ili grupe korisnika imovine kojom upravlja, ako su budući korisnici već određeni ili određivi;
 - drugo fizičko lice koje neposredno ili posredno vrši krajnju kontrolu nad trustom.
48. Podaci iz tačke 47 ovih smjernica pribavljaju se uvidom u original ili ovjerenu kopiju isprave iz CRPS, sudskog, poslovnog ili drugog odgovarajućeg javnog registra koja ne smije biti starija od 3 mjeseca od datuma izdavanja.

Utvrđivanje stvarnog vlasnika

49. Obveznik je dužan da prije zaključenja ugovora identifikuje stvarnog vlasnika klijenta koji je pravno lice, privredno društvo, trust, drugo lice, odnosno sa njim izjednačen subjekt stranog prava, vodeći računa o licima koja se, shodno Zakonu, smatraju stvarnim vlasnikom.
50. Obveznik utvrđuje stvarnog vlasnika klijenta pribavljanjem podataka propisanih Zakonom, i to:
- uvidom u Registar stvarnih vlasnika (RSV), CRPS ili drugi odgovarajući javni registar, odnosno uvidom u sudski, poslovni ili drugi javni registar u koji je upisano strano pravno lice ili privredno društvo, pri čemu je dužan da odštampa izvod iz tog registra, označi datum, vrijeme i ime i prezime lica koje je izvršilo uvid;
 - uvidom u original ili ovjerenu kopiju isprave iz CRPS ili drugog odgovarajućeg javnog registra, odnosno uvidom u original ili ovjerenu fotokopiju isprave iz sudskog, poslovnog ili drugog javnog registra u koji je upisano strano pravno lice ili privredno društvo, koja ne smije biti starija od 3 mjeseca od datuma izdavanja;
 - za podatke koji nisu sadržani u registrima - uvidom u original ili ovjerenu kopiju isprave ili druge dokumentacije koju dostavi zastupnik ili ovlašćeno lice klijenta koji je pravno lice ili privredno društvo.
51. Pored podataka iz tačke 50 obveznik je dužan da pribavi i dokumentaciju na osnovu koje je moguće utvrditi vlasničku strukturu i kontrolnog člana klijenta i podatke o stvarnom vlasniku.
52. Podaci o stvarnim vlasnicima pravnog lica, privrednog društva, trusta, drugog lica, odnosno sa njim izjednačenog subjekta stranog prava provjeravaju se u mjeri kojom se obezbjeđuje potpun i jasan uvid u stvarno vlasništvo i upravljanje klijentom, u skladu sa procijenjenim stepenom rizika kompletnog poslovnog odnosa, pri čemu se obveznik ne smije oslanjati isključivo na podatke iz RSV.

Politički eksponirana lica

53. Obveznik uspostavlja adekvatne procedure koje su zasnovane na analizi rizika koje primjenjuje u vezi sa identifikacijom klijenta koji je politički eksponirano lice (PEP) ili utvrđivanjem stvarnog vlasnika klijenta koji je PEP, kao i prilikom praćenja poslovanja tog klijenta i stvarnog vlasnika.
54. Evidencija PEP klijenata kod obveznika vodi se na način da omogući jednostavnije, efikasnije i ažurnije sprovođenje procedura praćenja i kontrole. Pri vođenju i ažuriranju evidencije koriste se podaci iz dokumentacije, javno dostupnih registara PEP i svi drugi vidovi dostupnih informacija.
55. Promjena u PEP statusu klijenta utiče na utvrđeni stepen rizika cijelog poslovnog odnosa sa takvim klijentom, što se odražava na obavezu redovnog pregleda i praćenja tih lica. Stoga obveznik internim procedurama obezbjeđuje redovne provjere PEP statusa klijenata.
56. PEP status klijenta utvrđuje se iz sljedećih izvora:
- a) obrasca koji popunjava klijent;
 - b) informacija prikupljenih iz javnih izvora;
 - c) informacija dobijenih uvidom u baze podataka koje uključuju spiskove politički eksponiranih lica (Registar PEP koji vodi Agencija za sprečavanje korupcije, World-Check, internet itd).
- Obrazac koji obveznik koristi za identifikaciju PEP dat je u prilogu ovih smjernica i čini njihov sastavni dio.
57. Kod poslovnih odnosa sa PEP klijentom, odnosno klijentom čiji je stvarni vlasnik PEP, obveznik preduzima adekvatne mjere da utvrdi porijeklo sredstava i imovine koja su uključena u poslovni odnos ili transakciju, i to iz ličnih i drugih isprava koje podnese klijent. Ako propisane podatke nije moguće pribaviti iz podnesenih isprava, podaci se pribavljaju neposredno iz pisane izjave klijenta.
58. Prije uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom iz prethodne tačke, zaposleni koji sa klijentom kontaktira pribaviće pisanu saglasnost višeg rukovodioca (izvršnog direktora odnosno lica koje ga u odsustvu mijenja). Saglasnost se, osim potpisom na obrascu, može pribaviti i u elektronskoj formi, u kom slučaju je potrebno u dokumentaciji obezbijediti dokaz.

59. Obveznik je dužan i da utvrdi da li je klijent iz tačke 57 ovih smjernica stvarni vlasnik pravnog lica, privrednog društva, trusta i drugog lica, odnosno sa njim izjednačenog subjekta stranog prava, odnosno fizičkog lica sa sjedištem u drugoj državi u čije ime se uspostavlja poslovni odnos, izvršava transakcija ili druga aktivnost klijenta.
60. Nakon uspostavljanja poslovnog odnosa, zaposleni obveznika je dužan da sa povećanom pažnjom prati aktivnosti koje kod njega preduzima PEP klijent, odnosno klijent čiji je stvarni vlasnik PEP, i da kod promjene uobičajenih poslovnih aktivnosti klijenta, o istom obavještava ovlašćeno lice u najkraćem mogućem roku.
61. Sa liste politički eksponiranih lica obveznik može brisati samo lica kojima je prošlo dvije godine od dana prestanka statusa na osnovu kog su uvršteni na ovu listu. Nakon isteka tog perioda, obveznik je dužan da sprovedi mjere poznavanja i praćenja poslovanja klijenta na osnovu procjene rizika i utvrdi da li u vezi sa tim licem i dalje postoji viši rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.

III RAZVRSTAVANJE U KATEGORIJE RIZIKA

Kategorije rizika

62. Obveznik je dužan da uspostavi kategorije rizika u koje će svrstavati klijente, a najmanje:
- Kategoriju višeg rizika
 - Kategoriju srednjeg rizika
 - Kategoriju nižeg rizika
- Obveznik će za svaku kategoriju utvrditi način i uslove pod kojima se klijentu dodjeljuje pojedini stepen rizika, kao i uslove pod kojima se utvrđeni stepen rizika može promijeniti.
63. Kod svrstavanja klijenta u odgovarajuću kategoriju rizika, obveznik:
- utvrđuje i provjerava identitet klijenta iz prikupljene dokumentacije i drugih raspoloživih podataka;
 - ocjenjuje potrebu pribavljanja dodatnih podataka i analizira sve pribavljene podatke zajedno;
 - daje ocjenu rizičnosti klijenta ili poslovnog odnosa u smislu pranja novca ili finansiranja terorizma;
 - evidentira transakcije koje su ocijenjene kao neuobičajene i sprovodi mjere za redovno nadgledanje tog poslovnog odnosa, a obavezno pri svakoj novoj aktivnosti klijenta;
 - bez odlaganja obavještava nadležni državni organ o gotovinskim i bezgotovinskim transakcijama koje, pojedinačno ili zajedno, dostižu ili prelaze pragove propisane Zakonom i transakcijama i klijentima za koje ocijeni da za njih postoji osnov sumnje ili razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, ili da imovina potiče iz kriminalne djelatnosti.
64. Obveznik je dužan da obezbijedi da sva dokumentacija propisana Zakonom bude pribavljena u originalu ili ovjerenoj kopiji, pri čemu se dio podataka može prikupiti i putem odgovarajućih obrazaca koje je klijent dužan da popuni, kao i iz druge dokumentacije, evidencija i izvora podataka koji omogućavaju nesumnjivu identifikaciju klijenta, odnosno ne ostavljaju sumnju u tačnost podataka.
65. Obveznik će precizno definisati obaveze i postupanje zaposlenih, koji prilikom zaključenja, izmjene ili isplate po osnovu zaključenog ugovora analizira podatke i daje konačnu ocjenu rizika pojedinog klijenta, naročito u dijelu nivoa ovlašćenja i obaveze pribavljanja saglasnosti nadređenog lica kod obveznika, kada je to potrebno.
66. Obveznik će internim procedurama utvrditi uslove za svrstavanje klijenta u jednu od utvrđenih kategorija rizika, uslove za izmjenu dodijeljene kategorije rizika, donošenje odluke o postojanju uslova za sklapanje poslovnog odnosa, a naročito uslove pod kojima se određeni klijent može odbiti.
67. Zavisno od dodijeljene kategorije rizika, obveznik propisuje i mjere praćenja i učestalost kontrole.
68. Za klijente za koje ocijeni da predstavljaju viši rizik obveznik će internim aktom utvrditi:
- uslove za svrstavanje klijenta u kategoriju višeg rizika,
 - obavezu sprovođenja produbljenih mjera poznavanja i praćenja poslovanja takvog klijenta,
 - proceduru koju su zaposleni dužni da primijene u postupku sprovođenja produbljenih mjera poznavanja i praćenja poslovanja.
- Za klijente za koje ocijeni da predstavljaju niži rizik obveznik će internim aktom utvrditi:
- uslove za svrstavanje klijenta u kategoriju nižeg rizika,
 - mogućnost sprovođenja pojednostavljenih mjera poznavanja i praćenja poslovanja takvog klijenta,
 - proceduru koju su zaposleni dužni da primijene u postupku sprovođenja pojednostavljenih mjera poznavanja i praćenja poslovanja.

Matrica rizika i faktori od značaja za ocjenu rizika

69. Efikasna analiza rizika i sistem upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma podrazmijevaju izradu i kontinuiranu primjenu adekvatne matrice rizika (kroz Microsoft Excel ili drugi odgovarajući program). Kroz matricu rizika identifikuju se različite kategorije i faktori rizika i svakom se dodjeljuje ponder na osnovu njegove vjerovatnoće i uticaja. Kombinovanjem ponderisanih rizika, matrica omogućava procjenu ukupnog rizika klijenta (npr. klijent koji je državljanin Crne Gore, zaposlen, nema PEP status, neki su od kriterijuma koji imaju niži ponder, sa druge strane ukoliko je zaključen proizvod kojeg karakterišu visoke jednokratne uplate premija ili druge specifičnosti koje povlače veći rizik, karakteristike tog proizvoda podrazumijevaju veći ponder, tako da navedena kombinacija pondera utiče na ukupnu ocjenu rizičnosti odnosno kategoriju rizika kojoj pripada takav klijent). Kod ponderisanja rizika, uzimaju se u obzir faktori višeg i nižeg rizika i različiti indikatori. Isti faktori rizika mogu imati različite pondere kod različitih obveznika, i to u zavisnosti od karakteristika klijenata i/ili proizvoda i usluga kod obveznika i drugih specifičnosti vezanih za poslovanje obveznika.
70. Obveznik je u obavezi da odredi relevantnost, tj. ponder različitih faktora rizika u kontekstu poslovnog odnosa ili transakcije. U skladu sa karakteristikama obveznika i njegovog poslovanja određuju se različite procjene različitim faktorima.
- Prilikom ponderisanja faktora rizika, obveznik treba da obezbijedi da:
- na ponderisanje ne utiče neosnovano samo jedan faktor rizika;
 - ekonomska razmatranja i razmatranja koja se odnose na dobit obveznika ne utiču na procjenu rizika;
 - ponderisanje ne dovede do situacije da se nijedan poslovni odnos, klijent, proizvod ili transakcija ne mogu svrstati u kategoriju višeg rizika;
 - kategorije rizika koje su predviđene Zakonom ne mogu da se mijenjaju (npr. klijent iz visokorizične zemlje, PEP klijenti i sl.);
 - automatski generisana procjena rizika može da biti podložna promjeni, pri čemu je obavezno dokumentovati razloge za izmjenu automatski generisane procjene rizika.
71. Kod uređivanja kategorisanja po stepenu rizika, obveznik uzima u obzir najmanje sljedeće faktore višeg rizika:
- faktori više rizičnosti određene države, odnosno geografskog područja:
 - a) države koje su na osnovu izvještaja FATF-a, zajedničke evaluacije i objavljenih izvještaja identifikovane kao države koje nemaju efikasan sistem borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
 - b) države u kojima je na osnovu vjerodostojnih izvora utvrđen visok nivo korupcije i drugih kriminalnih aktivnosti;
 - c) države prema kojima su uvedene sankcije, embargo ili slične mjere;
 - d) države koje pružaju novčanu pomoć ili podršku terorističkim aktivnostima, ili imaju određene terorističke organizacije koje djeluju na njihovoj teritoriji;
 - e) visoko-rizične treće države.
 - faktori više rizičnosti klijenta:
 - b) ako se poslovni odnos sprovodi pod neuobičajenim okolnostima ili uz neuobičajene zahtjeve klijenta ili stvarnog vlasnika klijenta (npr. pisano ovlaštenje (punomoćje) dato licu koje očigledno nema dovoljno bliske veze, rodbinske, poslovne i sl. sa klijentom da bi obavljalo transakcije u ime ili za račun klijenta; finansijsko stanje klijenta poznato, a transakcija koju namjerava da izvrši ne odgovara tom finansijskom stanju);
 - c) klijenti koji žive u državi iz tačke 71 ovih smjernica;
 - d) klijenti koji nijesu rezidenti;
 - e) pravna lica ili trustovi, odnosno sa njima izjednačeni subjekti stranog prava koji obavljaju djelatnost pružanja usluga čuvanja i upravljanja imovinom;
 - f) pravna lica u čijoj su vlasničkoj strukturi umjesto stvarnih vlasnika nominalno upisani ovlašćeni zastupnici ili čije akcije glase na donosioca;
 - g) pravna lica i privredna društva čija je djelatnost povezana sa gotovinskim transakcijama;
 - h) ako je vlasnička struktura pravnog lica ili privrednog društva neuobičajena ili složena s obzirom na prirodu njegove djelatnosti;

- faktori više rizičnosti u poslovnim odnosima, transakcijama, uslugama, distributivnim kanalima ili za proizvode:
 - a) proizvodi ili transakcije koje omogućavaju prikrivanje identiteta odnosno anonimnost klijenta;
 - b) indirektni poslovni odnos ili transakcija, odnosno poslovni odnos ili transakcija bez prisustva klijenta i bez sprovođenja postupka elektronske ili video-elektronske identifikacije klijenta;
 - c) plaćanja primljena od nepoznatih ili nepovezanih trećih lica;
 - d) novi proizvodi i poslovi, koji uključuju nove mehanizme zaključivanja ugovora ili isplate, kao i upotreba novih tehnologija za nove i postojeće proizvode;
 - e) proizvodi koji omogućavaju jednokratne uplate u velikim iznosima;
 - f) privatno bankarstvo;
 - g) transakcije povezane sa naftom, oružjem, plemenitim metalima, duvanskim proizvodima, kulturnim artefaktima i drugim predmetima od arheološkog, istorijskog, kulturnog i vjerskog značaja ili od izuzetne naučne vrijednosti, kao i sa slonovačom i zaštićenim vrstama;
 - h) transakcija je iz nekih drugih razloga neuobičajena, uzimajući u obzir dosadašnji poslovni odnos sa klijentom.
72. Kod uređivanja kategorisanja po stepenu rizika, obveznik uzima u obzir najmanje sljedeće faktore nižeg rizika:
- faktori niže rizičnosti određene države, odnosno geografskog područja:
 - a) države koje imaju efikasan sistem borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, prepoznat od strane relevantnih tijela FATF i Moneyval;
 - b) države u kojima postoji nizak nivo korupcije i drugih kriminalnih aktivnosti na osnovu izvještaja relevantnih reputabilnih organizacija;
 - faktori niže rizičnosti klijenta:
 - a) državni organ, organ državne uprave, organ lokalne samouprave ili organ lokalne uprave i drugo pravno lice koje vrši javna ovlaštenja;
 - b) pravno lice i privredno društvo kod višečlanih akcionarskih društava čijim se akcijama trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti;
 - c) klijenti koji žive u državi iz tačke 72 ovih smjernica.
 - faktori niže rizičnosti u poslovnim odnosima, transakcijama, uslugama, distributivnim kanalima ili za proizvode:
 - a) niske premije životnog osiguranja;
 - b) polise penzionog osiguranja ako ne postoji mogućnost ranijeg otkupa polise koja se ne može iskoristiti kao osiguranje odnosno kolateral;
 - c) penzioni sistem koji obezbjeđuje, odnosno osigurava penzije zaposlenima u slučajevima gdje se doprinosi uplaćuju oduzimanjem od zarade, a pravila sistema ne dozvoljavaju prenos udjela;
 - d) proizvod je ograničenih karakteristika, namijenjen određenom tipu klijenata;
 - e) proizvodi kod kojih rizik od pranja novca i finansiranja terorizma zavisi od drugih faktora, kao što je ograničenje iznosa elektronskog novca.
73. Pri procjeni rizika geografskog područja odnosno države porijekla klijenta, obveznik je dužan da redovno prati informacije dostupne na internet stranici nadležnih organa, i da obezbijedi dostupnost tih informacija svim zaposlenima. Informacije koje se redovno moraju pratiti su:
- liste visokorizičnih i nekooperativnih država;
 - države koje ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju FATF preporuke ili se po ocjeni nadležnog organa smatraju rizičnim;
 - liste lica prema kojima se sprovode prinudne mjere na osnovu rezolucija Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih Nacija;
 - liste zemalja poznatih kao off-shore centri ili poreski rajevi;
 - liste zemalja poznatih po proizvodnji droge;
 - liste zemalja prema kojima se sprovode sankcije uvedene od strane EU.
74. Kod procjene rizičnosti poslovanja samog klijenta obveznik vodi računa najmanje o sljedećim okolnostima:
- klijent ne može dokazati izvor sredstava, pogotovu kod većih iznosa premija ili više polisa;
 - obveznik ima razloga da sumnja da klijent ne postupa za svoj račun, odnosno da postupa po nalogu ili uputstvima trećeg lica;

- postojanje informacija da je klijent odnosno lice koje se može povezati sa klijentom umiješano ili se može povezati sa: trgovinom narkoticima i oružjem, korupcijom, zloupotrebom službenog položaja i ovlašćenja u privredi, prevarama, falsifikovanjem dokumenata, utajom poreza i drugim aktivnostima koje su Strategijom za prevenciju i suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma prepoznate kao rizične u smislu pranja novca i finansiranja terorizma;
 - postojanje informacija da je klijent odnosno lice koje se može povezati sa klijentom umiješano u druge sumnjive poslove;
 - klijent je politički eksponirano lice na način propisan Zakonom;
 - klijent ima problema sa dostavljanjem identifikacionih dokumenata ili dokumentacije.
75. Kod procjene rizičnosti proizvoda, usluga i distributivnih kanala, obveznik vodi računa o nivou transparentnosti i složenosti proizvoda, odnosno usluge, kao i o složenosti distributivnog kanala. Prilikom provjere rizičnosti proizvoda, usluga i distributivnih kanala, obveznici vode računa o sljedećim okolnostima:
- da li je proizvod osiguranja novi na tržištu i tome prilagodi ocjenu izloženosti riziku od pranja novca i finansiranja terorizma;
 - da li proizvod osiguranja omogućava plaćanje preko trećih lica čiji identitet nije utvrđen, uplate neograničenih iznosa premije nezavisno od zaključene polise osiguranja, uplate u gotovini;
 - da li proizvod osiguranja omogućava djelimično podizanje novca ili prijevremeni otkup polise u bilo kojem vremenu;
 - da li se proizvod osiguranja može koristiti za trgovanje na sekundarnom tržištu ili kao sredstvo obezbjeđenja otplate kredita;
 - da li proizvod osiguranja ima investicionu komponentu.
76. Obveznici vrše redovne analize rizika proizvoda i njihove izloženosti riziku pranja novca i finansiranja terorizma. Prilikom svake promjene karakteristika proizvoda koje mogu biti od značaja sa aspekta pranja novca ili finansiranja terorizma, potrebno je odraditi novu procjenu i analizu rizika izmijenjenih proizvoda, kako bi se utvrdilo da li su izmjene uticale na nivo izloženosti riziku pranja novca i finansiranja terorizma.
77. Prema srednje rizičnim klijentima obveznik sprovodi uobičajene mjere provjere i praćenja, usmjerene na upoznavanje klijenta i njegovog poslovanja.

Utvrđivanje kategorije rizičnosti i primjena liste indikatora

78. Pored faktora i okolnosti iz tač. 71-75 ovih smjernica obveznici su dužni da uzmu u obzir i Zakonom propisane liste indikatora, prije konačnog utvrđivanja kategorije rizičnosti, odnosno razloga za sumnju da imovina potiče iz kriminalne djelatnosti ili da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.
79. U svrhu određivanja adekvatne kategorije rizika klijenata, obveznik koristi liste indikatora, ažurno prati poslovni odnos sa klijentom i usklađuje kategoriju rizika klijenta sa eventualnim promjenama u poslovnom odnosu.
80. Sa usvojenom listom indikatora, obveznik na odgovarajući način (u skladu sa načinom poslovanja) upoznaje sve sektore odnosno zaposlene koji mogu biti izloženi riziku pranja novca i finansiranja terorizma.
81. Lista indikatora iz tačke 79 ovih smjernica najmanje sadrži indikatore propisane od strane nadležnog državnog organa, a obveznik je dužan da je dopuni sa sopstvenim indikatorima, uzimajući u obzir složenost i iznos transakcija koje se izvršavaju kod tog obveznika, neuobičajeni način izvršavanja, vrijednost ili povezanost transakcija koje nemaju ekonomsku ili zakonsku namjenu, odnosno nijesu usaglašene ili srazmjerne sa uobičajenim ili očekivanim poslovnim aktivnostima klijenta, kao i druge okolnosti u vezi sa statusom i drugim karakteristikama klijenata tog obveznika.
82. Obveznik je dužan da redovno ažurira listu indikatora, i to u slučaju promjena u ponudi proizvoda, načina poslovanja i drugih okolnosti od značaja za ocjenu rizika, kao i na osnovu iskustava iz poslovanja.

IV POSLOVANJE PREKO TREĆIH LICA

83. U smislu Zakona, osiguravač može mjere utvrđivanja i provjere identiteta klijenta i stvarnog vlasnika klijenta povjeriti trećem licu - društvu za zastupanje, društvu za posredovanje i preduzetniku-zastupniku u osiguranju koji ima odgovarajuću dozvolu izdatu od strane Agencije za nadzor osiguranja, i banci koja ima saglasnost Agencije za nadzor osiguranja za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju.
84. Kod donošenja takve odluke, prije povjeravanja tih poslova, osiguravač je dužan da posebnim aktom (npr. ugovorom o zastupanju odnosno posredovanju u osiguranju) uredi svoj odnos sa trećim licem, odnosno međusobna prava i obaveze.

85. Pored akta iz tačke 83 ovih smjernica, osiguravač je dužan da prije povjeravanja poslova trećem licu, internim aktima propiše procedure o prihvatanju identifikacije klijenta i stvarnog vlasnika klijenta preko trećeg lica.
86. Konačna odgovornost za izvršavanje poslova preko trećeg lica ostaje na osiguravaču, koji je u skladu sa Zakonom odgovoran za izbor trećeg lica i njegovu sposobnost da obezbijedi izvršavanje zakonskih obaveza, a u slučaju da osiguravač posumnja u vjerodostojnost sprovedenih mjera, odnosno kvalitet izvršavanja povjerenih poslova, ili u istinitost pribavljenih podataka i dokumentacije preko trećeg lica, dužan je da neposredno sprovede te mjere, bez odlaganja.
87. Treća lica mogu u cilju sprovođenja aktivnosti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma odlučiti da:
- koriste analizu rizika od društava za osiguranje sa kojima saraduju u dijelu životnih osiguranja, prilagođenu njihovoj veličini, obimu poslovanja i drugim faktorima i okolnostima od značaja za njihovo poslovanje;
 - s obzirom na njihovu djelatnost, mjere provjere sprovode samo u slučaju ako je tako uređeno sa društvima za osiguranje sa kojima saraduju u dijelu životnih osiguranja;
 - način sprovođenja mjera pojednostavljene, odnosno produbljene provjere i praćenja klijenata, pisano urede sa društvima za osiguranje sa kojima saraduju u dijelu životnih osiguranja.
88. Treća lica kojima su povjereni poslovi u smislu odredbi Zakona i ovih smjernica, dužna su da osiguravaču dostave svu pribavljenu dokumentaciju i podatke o klijentu, pri čemu su dužna da kopiju prikupljenih isprava i druge dokumentacije čuvaju u skladu sa Zakonom.
89. U cilju obezbjeđenja adekvatnog poslovanja preko trećeg lica, osiguravač je dužan da internim aktima propiše i obezbijedi mehanizam redovne kontrole i provjere potpunosti identifikacije sprovedene preko trećeg lica.
90. Naročita pažnja obraća se na obavještanje o sumnjivim transakcijama, kod ponuda primljenih preko trećih lica.

V AKTIVNOSTI OBVEZNIKA U TOKU POSLOVNOG ODNOSA

Praćenje i provjera poslovnog odnosa i transakcija.

Godišnja kontrola

91. Obveznik je dužan da sprovodi mjere praćenja i provjere transakcija i poslovnih aktivnosti klijenta, uključujući i praćenje izvora sredstava kojima klijent posluje, uz pribavljanje podataka propisanih Zakonom.
92. Dinamika sprovođenja mjera praćenja i provjere uspostavljenog poslovnog odnosa prilagođava se riziku od pranja novca ili finansiranja terorizma, kojeg je obveznik utvrdio. Mjere propisane Zakonom primjenjuju se i na postojeće klijente.
93. Mjere praćenja naročito obuhvataju:
- a) provjeru usaglašenosti poslovanja klijenta sa prirodom i namjenom ugovornog odnosa;
 - b) praćenje i provjeru usaglašenosti poslovanja klijenta sa njegovim uobičajenim obimom poslovanja;
 - c) kontrolu transakcija u skladu sa klijentovim stepenom rizika od pranja novca i finansiranja terorizma;
 - d) provjeravanje izvora sredstava kojima klijent posluje, odnosno vrši transakciju, u skladu sa klijentovim stepenom rizika od pranja novca i finansiranja terorizma;
 - e) praćenje i redovno ažuriranje isprava i podataka o klijentu, stvarnom vlasniku klijenta i stepenu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, uključujući provjeru PEP statusa klijenta, odnosno stvarnog vlasnika klijenta.
94. Pored mjera praćenja i provjere propisanih tač. 91-93 ovih smjernica, obveznik je dužan da najmanje jednom godišnje, a najkasnije nakon isteka jedne godine od posljednje kontrole, vrši kontrolu klijenta koji je strano pravno lice ili pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori, u kojem je učešće stranog kapitala najmanje 25%, u sljedećim slučajevima:
- klijent vrši jednu ili više povezanih povremenih transakcija u vrijednosti od 15.000 eura ili više;
 - klijent vrši povremene transakcije koje, u smislu čl. 35 do 38 Zakona predstavljaju prenos novčanih sredstava u vrijednosti od 1.000 eura ili više;
 - u vezi transakcije, klijenta, sredstava ili imovine postoji osnov sumnje ili razlozi sa sumnju da se radi o pranju novca i finansiranju terorizma ili da imovina potiče iz kriminalne djelatnosti, bez obzira na iznos transakcije;
 - za fizička i pravna licima koja trguju robom - prilikom izvršenja povremenih transakcija u visini od 10.000 eura ili više, bez obzira da li se radi o jednoj ili više povezanih transakcija.
95. Godišnja kontrola iz tačke 94 ovih smjernica vrši se pribavljanjem podataka i ovlašćenja propisanih Zakonom.

96. Kategorija rizika može se mijenjati u toku poslovnog odnosa, a prilikom provjere utvrđenog stepena rizika obveznik naročito vodi računa o sljedećim okolnostima:
- bitnim promjenama okolnosti na kojima se zasniva postojeća ocjena rizičnosti klijenta ili poslovnog odnosa, odnosno promjenama okolnosti koje su bitno uticale na svrstavanje klijenta ili poslovnog odnosa u određenu kategoriju rizika;
 - razlozima za sumnju u istinitost podataka na osnovu kojih je donešena ocjena rizičnosti klijenta ili poslovnog odnosa;
 - nepodudaranju podataka dobijenih u ponovnoj kontroli sa početnim podacima.
- U slučaju postojanja jedne ili više navedenih okolnosti obveznik može razvrstati klijenta u drugu kategoriju rizika.
97. U cilju kontinuiranog praćenja i obezbjeđenja potpunosti informacija, obveznik rezultate praćenja (uključujući i promjenu kategorije rizika) vodi u pisanoj i elektronskoj formi, pri čemu sa naročitom pažnjom prati ugovore kod kojih postoji sumnja na pranje novca ili finansiranja terorizma.

Produbljene mjere poznavanja i praćenja klijenta

98. Obveznik je dužan da sprovodi produbljene mjere poznavanja i praćenja poslovanja klijenta, u sljedećim slučajevima:
- kad je klijent ili stvarni vlasnik klijenta PEP, u smislu odredbi Zakona;
 - kod složenih ili neuobičajenih transakcija;
 - kod sumnjivih transakcija;
 - prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa ili vršenja transakcije sa licem iz visoko-rizične treće države ili kad je visoko-rizična treća država uključena u transakciju;
 - kad je u skladu sa Nacionalnom procjenom rizika utvrđen viši rizik od pranja novca i finansiranja terorizma i
 - u svim ostalim slučajevima kada je utvrđen viši rizik od pranja novca i finansiranja terorizma.
99. Mjere iz tačke 98, u slučajevima kada je klijent ili stvarni vlasnik klijenta PEP, sprovode se u skladu sa tač. 57-61 ovih smjernica.
100. Mjere iz tačke 98, kod složenih ili neuobičajenih transakcija, pored mjera propisanih tačkom 24 ovih smjernica, uključuju sljedeće:
- prikupljanje i provjeru dodatnih podataka o djelatnosti klijenta, kao i identifikacionih podataka o klijentu i stvarnom vlasniku;
 - prikupljanje i provjeru dodatnih podataka o prirodi poslovnog odnosa, motivu, svrsi i razlozima za najavljene ili obavljene transakcije;
 - prikupljanje i provjeru dodatnih podataka o imovinskom stanju, porijeklu imovine i sredstava klijenta i stvarnog vlasnika klijenta, koja su uključena u poslovni odnos ili transakciju;
 - analizu svih prikupljenih podataka u skladu sa ovom tačkom smjernica, pri čemu je rezultate analize neophodno sačiniti u pisanom obliku, uz navođenje jasnih zaključaka koji upućuju da se radi o složenoj ili neuobičajenoj transakciji.
101. Mjere iz tačke 98, u slučajevima kada je klijent iz visokorizične treće države ili kad je visoko-rizična treća država uključena u transakciju, pored mjera propisanih tačkom 24 ovih smjernica, uključuju sljedeće:
- sprovođenje mjera u skladu sa tačkom 100 ovih smjernica;
 - pribavljanje saglasnosti višeg rukovodioca za uspostavljanje prije uspostavljanja poslovnog odnosa;
 - češće praćenje i kontrola poslovnog odnosa i transakcija klijenta nakon uspostavljanja poslovnog odnosa, pri čemu je potrebno odabrati načine izvršenja transakcija koje je neophodno dodatno ispitati;
 - češće izvještavanje ovlašćenog lica o takvim transakcijama;
 - ograničenje poslovnih odnosa ili transakcija sa klijentima iz država sa liste visoko-rizičnih trećih država.
102. Produbljene mjere poznavanja i praćenja poslovanja klijenta, u svim ostalim slučajevima postojanja višeg rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, obuhvataju dodatnu provjeru pribavljene dokumentacije, identiteta klijenta i stvarnog vlasnika, potrebne informacije o cilju i prirodi transakcije/poslovnog odnosa i prilagođavanje učestalosti praćenja i kontrole tih klijenata, odnosno transakcija.

Pojednostavljene mjere poznavanja i praćenja klijenta

103. Obveznik može odlučiti da sprovodi pojednostavljene mjere poznavanja i praćenja poslovanja klijenta, pod sljedećim uslovima:
- u vezi klijenta, grupe klijenata, države ili geografskog područja, poslovnog odnosa, transakcije, proizvoda, usluge i distributivnog kanala je utvrđen niži rizik od pranja novca i finansiranja terorizma;
 - ne postoje razlozi za sumnju ili osnovi sumnje da novac ili druga imovina potiče iz kriminalne djelatnosti ili da se radi o pranju novca, odnosno finansiranju terorizma;
 - klijent, odnosno stvarni vlasnik klijenta nije PEP.
104. Mjere iz tačke 103 ovih smjernica obveznik sprovodi na način da:
- utvrđuje i provjerava identitet klijenta, odnosno stvarnog vlasnika klijenta, nakon uspostavljanja poslovnog odnosa;
 - smanjuje učestalost ažuriranja podataka o identitetu klijenta;
 - smanjuje obim stalnog praćenja transakcija, ako vrijednost transakcije ne prelazi iznos za koji je prilikom izrade analize rizika obveznik procijenio da je primjeren poslovanju i nižem riziku od pranja novca i finansiranja terorizma klijenta;
 - umjesto prikupljanja informacija o tome i sprovođenja specifičnih mjera, izvodi zaključke o svrsi i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa prema vrsti transakcije ili uspostavljenog poslovnog odnosa.
105. Ako se nakon uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom uz primjenu mjera iz tačke 103 ovih smjernica, pojave razlozi za sumnju ili osnovi sumnje da imovina potiče iz kriminalne djelatnosti ili da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, obveznik je dužan da sprovede redovne mjere poznavanja i praćenja klijenta u skladu sa tačkom 24 ovih smjernica, kao i da nadležnom državnim organu dostavi podatke propisane Zakonom.

VI OVLAŠĆENO LICE ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA

Imenovanje ovlašćenog lica

106. Obveznik je dužan da imenuje lice koje će obavljati poslove propisane Zakonom (ovlašćeno lice) i najmanje jednog zamjenika ovlašćenog lica, koji obavlja te poslove ako je ovlašćeno lice spriječeno da na propisan način obavlja dužnost.
107. Obveznik je dužan da o imenovanju i promjeni ovlašćenog lica ili njegovog zamjenika obavijesti nadležni državni organ u roku od 3 dana od dana imenovanja, odnosno promjene, na Zakonom propisan način.
108. Izvršni direktor može biti ovlašćeno lice kod obveznika koji ima do 4 zaposlena, uključujući i samog direktora. Takav obveznik nema obavezu imenovanja zamjenika ovlašćenog lica.
109. Jedno lice može biti određeno kao ovlašćeno, odnosno njegov zamjenik, samo kod jednog obveznika, osim direktora iz tačke 108 ovih smjernica, koji može biti ovlašćeno lice kod više obveznika u kojima je on i direktor i jedino zaposleno lice.
110. Za ovlašćeno lice, odnosno njegovog zamjenika, može se imenovati lice koje:
- je završilo obuku i ima položen stručni ispit za vršenje poslova ovlašćenog lica za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma;
 - ima licencu za vršenje poslova ovlašćenog lica za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma;
 - nije pravosnažno osuđivano za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju dužem od 6 mjeseci.
111. Obveznik je dužan da ovlašćenom licu i njegovom zamjeniku obezbijedi Zakonom propisane uslove za rad, a ovlašćeno lice i njegov zamjenik direktno odgovaraju organu upravljanja, odnosno drugom sličnom organu obveznika.

Obučavanje ovlašćenog lica i njegovog zamjenika. Obuke za zaposlene

112. Svake godine, do 31. marta, obveznik usvaja godišnji program stručnog osposobljavanja i usavršavanja za tu godinu, kojim predviđa broj i sadržaj obuka koje su namijenjene usavršavanju ovlašćenog lica i njegovog zamjenika, kao i broj obuka koje su namijenjene ostalim zaposlenim koji učestvuju u sprečavanju i otkrivanju pranja novca i finansiranja terorizma kod tog obveznika.
113. Ovlašćeno lice i njegov zamjenik imaju pravo na najmanje jednu obuku godišnje, koja će biti usmjerena na upoznavanje sa napretkom u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

114. Obuke za zaposlene mogu biti u sklopu redovnih obuka koje se kod obveznika organizuju, a obveznik ih organizuje na način da kako postojeći zaposleni, tako i novozaposleni, budu blagovremeno upoznati sa internim procedurama obveznika, zakonskim obavezama i izmjenama regulative u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, listama indikatora, regulativom kojom se uređuju međunarodne restriktivne mjere, zaštita podataka o ličnosti i tajnost podataka, novim proizvodima, novoj tehnologiji koju obveznik koristi ili novim kanalima prodaje. U cilju prevencije, obveznik upoznaje zaposlene i sa sankcijama u slučaju nepoštovanja uspostavljenih kanala komunikacije, i sa posljedicama koje po njegovo ukupno poslovanje mogu nastupiti u slučaju nepoštovanja zakonskih zahtjeva.
115. Obuke bi trebalo prilagoditi u zavisnosti od kategorije zaposlenih, odnosno izloženosti radnih mjesta riziku od pranja novca i finansiranja terorizma.

VII EVIDENCIJE I IZVJEŠTAVANJE

Obaveza vođenja evidencija i zaštita podataka

116. Obveznici su dužni da vode sljedeće evidencije na način propisan članom 117 Zakona:
- evidenciju o mjerama poznavanja i praćenja poslovanja klijenta;
 - evidenciju o složenim i neuobičajenim transakcijama;
 - evidenciju o podacima dostavljenim nadležnom državnom organu u skladu sa odredbama Zakona;
 - evidenciju o naredbama o privremenom obustavljanju izvršenja transakcije;
 - evidenciju o zahtjevima za praćenje finansijskog poslovanja klijenta u kontinuitetu;
 - evidenciju o pristupima Agencije za nadzor osiguranja podacima obveznika, kao i o informacijama i dokumentaciji u vezi sa kojima postoji obaveza zabrane otkrivanja podataka u skladu sa Zakonom;
 - evidenciju o stručnom osposobljavanju i usavršavanju zaposlenih kod obveznika u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
117. Evidencije iz tačke 116 ovih smjernica vode se na način koji obezbjeđuje rekonstrukciju pojedinačnih transakcija (uključujući iznose i valutu), koje bi mogle da se koriste kao dokaz u postupku otkrivanja kriminalnih aktivnosti klijenata.
118. Obveznik vodi evidencije u pisanoj ili elektronskoj formi i čuva ih u skladu sa Zakonom.
119. Pribavljanje i čuvanje podataka o klijentima i transakcijama vrši se u skladu sa zakonom kojim je uređena zaštita podataka o ličnosti.
120. Obveznik će omogućiti Agenciji za nadzor osiguranja pristup svim podacima, informacijama i dokumentaciji vezanoj za izvršavanje obaveza iz Zakona.

Izveštavanje prema nadležnom državnom organu

121. Obveznik je dužan da nadležnom državnom organu pravovremeno, ažurno i tačno dostavlja podatke o mjerama poznavanja i praćenja poslovanja klijenta i druge podatke propisane Zakonom, i to:
- za svaku gotovinsku transakciju u iznosu od 15.000 eura ili više ili bezgotovinsku transakciju u iznosu od 100.000 eura ili više, bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri radna dana od dana izvršenja transakcije;
 - za svaku transakciju u iznosu od 10.000 eura ili više, a koja se vrši na računima pravnih i fizičkih lica u visoko-rizičnim trećim državama ili ako takva transakcija uključuje visoko-rizične treće države, bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana od dana izvršenja transakcije;
 - za svaku sumnjivu transakciju (bez obzira na iznos), koju je obveznik dužan da zadrži od izvršenja, do donošenja naredbe o privremenom obustavljanju izvršenja transakcije, sa naznakom roka u kojem transakcije treba da se izvrše. Ako obveznik zbog prirode transakcija ili drugih opravdanih razloga ne može da zadrži od izvršenja sumnjivu transakciju, dužan je da nadležnom državnom organu dostavi podatke o mjerama poznavanja i praćenja poslovanja klijenta propisane Zakonom, sa obrazloženjem o razlozima zbog čega transakcija nije zadržana, bez odlaganja, a najkasnije sljedećeg radnog dana od dana izvršenja transakcije;
 - u vezi sa novčanim sredstvima ili drugom imovinom za koju zna ili ima razloge za sumnju da predstavljaju imovinsku korist stečenu kriminalnom djelatnošću ili da su povezana sa pranjem novca ili finansiranjem terorizma, bez odlaganja;
 - ukoliko klijent zatraži savjet u vezi pranja novca ili finansiranja terorizma, bez odlaganja;

- o svakom uvidu u podatke, informacije i dokumentaciju koji Agencija za nadzor osiguranja izvrši kod obveznika, najkasnije u roku od tri radna dana od izvršenog uvida.
122. Obavještenja o sumnjivim transakcijama osnov su za dalje postupanje državnih organa i u vezi su sa procesuiranjem krivičnih djela pranja novca i finansiranja terorizma. Izvještaj upućen nadležnom državnom organu ne mora rezultirati odgovorom tog organa, ali to ne oslobađa obveznika daljeg sprovođenja propisanih mjera koje se odnose na sumnjive transakcije, za taj pojedini slučaj. Obaveza izvještavanja odnosi se i na pokušaj izvršenja transakcije, bez obzira da li je kasnije izvršena ili ne.
123. U slučaju prijema povratne informacije, zahtjeva ili drugog naloga od strane državnog organa, ti se dokumenti obavezno čuvaju kod obveznika. Kako nalog može biti i usmen, o istom se sačinjava službena zabilješka koja sadrži sve informacije u primljenom usmenom nalogu i licu koje ga je izdalo.

VIII SISTEM INTERNIH KONTROLA I INTERNA REVIZIJA

124. Mehanizmi i procedure za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma sastavni su dio sistema internih kontrola koji kod obveznika funkcioniše. Kako bi taj sistem adekvatno funkcionisao, potrebno je obezbijediti adekvatan nivo znanja i poslovne kulture, na svim nivoima poslovanja, o značaju i potrebi preduzimanja Zakonom propisanih koraka, važnosti primjene istih za zakonitost rada obveznika, kao i o eventualnim posljedicama nepoštovanja navedenog - za obveznika u cjelosti i za pojedinačne zaposlene.
125. U cilju efikasnog izvršavanja zakonskih obaveza, obveznik je dužan da obezbijedi i organizuje rad ovlašćenog lica i njegovog zamjenika, internu kontrolu i internu reviziju (za obveznike kod kojih postoji obaveza postojanja nezavisne interne revizije), njihovu međusobnu komunikaciju i razmjenu informacija, a naročito prilikom pripreme godišnjeg izvještaja o internoj reviziji, uključujući efikasnu razmjenu informacija između svih zaposlenih koji mogu biti izloženi riziku od pranja novca i finansiranja terorizma.
126. Efikasan sistem internih kontrola podrazumijeva da ovlašćeno lice, odnosno njegov zamjenik aktivno učestvuje i ima ovlašćenja da samostalno:
- prati i koordinira usklađenost poslovanja obveznika sa Zakonom;
 - predlaže procedure koje treba uspostaviti odnosno unaprijediti;
 - pribavi sve informacije, dokumenta i druge podatke potrebne za vršenje redovnih kontrola pravilnosti postupanja zaposlenih, uključujući i urednost vođenja evidencija;
 - pruža sve neophodne podatke i dokumentaciju internoj reviziji, i po potrebi sektoru za upravljanje rizicima;
 - daje predloge načina unaprjeđenja poslovnih procesa koji mogu povećati izloženost obveznika riziku pranja novca i finansiranja terorizma i
 - organizuje planove edukacije zaposlenih pogotovo u slučaju izmijenjenih okolnosti poslovanja.
127. Interna revizija društva za osiguranje jednom godišnje ocjenjuje: osposobljenost obveznika da ispunjava obaveze propisane Zakonom, adekvatnost, pouzdanost i efikasnost sistema upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma, adekvatnost i efektivnost sistema interne kontrole, poštovanje propisa i uspostavljenih politika i praksi, funkcionisanje sistema elektronske obrade podataka, tačnost, pravovremenost i pouzdanost izvještaja.
128. Izvještaj iz tačke 127 ovih smjernica interna revizija dostavlja na usvajanje odboru direktora u roku i na način propisan za godišnje izvještaje interne revizije u društvu za osiguranje.
129. U okviru ocjene osposobljenosti obveznika iz tačke 127 ovih smjernica interni revizor posebno prikazuje:
- opis izvršenih kontrola poslovanja (predmet revizije);
 - ocjenu načina primjene obaveza u vezi sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
 - nezakonitosti i druge nepravilnosti koje je utvrdila interna revizija u postupku revizije, sa objašnjenjima i posljedicama uočenih nepravilnosti i naznačenjem odgovornih lica;
 - predlog mjera za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i rokove za njihovo sprovođenje;
 - druge konstatacije, ocjene i predloge vezane za otklanjanje nepravilnosti koje je utvrdila interna revizija.

IX ČUVANJE I RAZMJENA PODATAKA

130. Sa podacima o klijentu pribavljenim u toku poslovnog odnosa obveznik i njegovi zaposleni dužni su da postupaju u skladu sa propisima o zaštiti podataka o ličnosti i da ih koriste samo za namjenu za koju se ti lični podaci obrađuju.
131. Sve podatke, informacije i dokumentaciju pribavljene u skladu sa Zakonom, obveznik je dužan da čuva u rokovima i na način propisan Zakonom.

132. Obveznik i njegovi zaposleni, članovi organa upravljanja, nadzornih ili drugih poslovnih organa, dužni su da naročitu pažnju obrate na podatke za koje je Zakonom propisana zabrana otkrivanja podataka.
133. Uz poštovanje zakonskih ograničenja (zaštita ličnih i povjerljivih podataka), obveznik može sa drugim obveznicima, a naročito onima sa kojima je povezan preko vlasničke strukture ili kroz organizaciju prodajne mreže, razmjenjivati informacije o sumnjivim transakcijama, indikatorima neuobičajenih modela ponašanja, rizicima upotrebe različitih metoda komunikacije i prodaje, i sl.
134. U dijelu u kojem je to zakonom dozvoljeno, komunikacija je moguća i sa finansijskim institucijama preko kojih se vrše plaćanja.

X PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

135. Odredbe ovih smjernica primjenjuju se od dana njihovog stupanja snagu.
136. Izuzetno od tačke 135 ovih smjernica, obveznici su dužni da:
- usklade svoje poslovanje sa ovim smjernicama u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu podzakonskih akata iz člana 139 stav 1 Zakona;
 - obezbijede da se ovlašćena lica i njihovi zamjenici licenciraju u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu podzakonskih akata iz čl. 71 i 72 Zakona.
137. Danom stupanja na snagu ovih smjernica prestaju da važe Smjernice o analizi rizika pranja novca i i finansiranja terorizma u društvima za osiguranje, broj 01-1190/4-19 od 22.11.2019. godine.
138. Ove smjernice stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-496/3-24

Datum: 10.06.2024. godine

Predsjednik Savjeta,

Marko Ivanović, s.r.

UPITNIK ZA IDENTIFIKACIJU POLITIČKI EKSPONIRANIH LICA

Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Službeni list Crne Gore br. 110/23, u daljem tekstu: ZSPNFT) propisana je obaveza utvrđivanja da li je klijent politički eksponirano lice.

Politički eksponiranim licem, u smislu ovog zakona, smatra se crnogorski državljani koji obavlja javnu funkciju (Tabela 1) i strani državljani kojeg je strana država ili međunarodna organizacija imenovala, odnosno postavila na javnu funkciju (Tabela 2). Politički eksponiranim licem smatraju se i članovi uže porodice tih lica i njihovi bliži saradnici.

Članovima uže porodice smatraju se bračni ili vanbračni supružnik, partner u zajednici života lica istog pola, srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena srodstva, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, srodnik po tazbini zaključno do drugog stepena, usvojlac, usvojenik, hranilac ili hranjenik.

Bližim saradnikom smatra se:

- 1) fizičko lice koje ima zajedničko stvamo vlasništvo ili pravo svojine i druga imovinska prava nad pravim licem ili pravim aranžmanom, uspostavljen poslovni odnos ili drugu vrstu bližih poslovnih veza sa politički eksponiranim licem;
- 2) fizičko lice koje je jedini stvami vlasnik pravnog lica ili pravnog aranžmana za koji je poznato da je stvoren za dobrobit politički eksponiranog lica.

U cilju vršenja valjane identifikacije shodno ZSPNFT, molimo vas da odgovorite na sljedeća pitanja:

Tabela 1. Da li ste crnogorski državljani koji obavlja ili je u najmanje posljednje dvije godine obavljao javnu funkciju

1	predsjednik Crne Gore, predsjednik Skupštine Crne Gore, predsjednik i član Vlade;	DA	NE
2	poslanik;	DA	NE
3	predsjednik političke partije i njegov zamjenik, član predsjedništva političke partije i njegov zamjenik,	DA	NE
4	državni sekretar i generalni direktor u ministarstvu, sekretar ministarstva, direktor i pomoćnik	DA	NE
5	predsjednik i sudija Vrhovnog suda Crne Gore i predsjednik i sudija Ustavnog suda Crne Gore;	DA	NE
6	vrhovni državni tužilac, specijalni državni tužilac i tužilac u Vrhovnom državnom tužilaštvu i	DA	NE
7	član senata Državne revizorske institucije i Savjeta Centralne banke Crne Gore;	DA	NE
8	direktor i pomoćnik direktora organa uprave;	DA	NE
9	gradonačelnik, predsjednik opštine, predsjednik Skupštine Glavnog grada, predsjednik Skupštine Prijestonice i predsjednik skupštine opštine;	DA	NE
10	direktor Agencije za nacionalnu bezbjednost i direktor Agencije za sprječavanje korupcije	DA	NE
11	ambasador, konzul, načelnik Generalštaba Vojske Crne Gore, general i admiral Vojske Crne Gore;	DA	NE
12	direktor, zamjenik, odnosno pomoćnik direktora i član organa upravljanja i nadzornog organa pravnog	DA	NE

Tabela 2. Da li ste strani državljani kojeg je strana država ili međunarodna organizacija imenovala, odnosno postavila na javnu funkciju, ili ste tu funkciju obavljali najmanje u posljednjih dvije godine:

1	predsjednik države, predsjednik vlade, ministar i njegov zamjenik;	DA	NE
2	član parlamenta;	DA	NE
3	član upravnih organa političkih partija;	DA	NE
4	član vrhovnog suda, ustavnog suda ili drugih pravosudnih organa na visokom nivou, protiv čije presude, osim izuzetno, nije moguće koristiti redovni ili vanredni pravni lijek;	DA	NE
5	član računskog suda, odnosno vrhovne revizorske institucije i savjeta centralnih banaka;	DA	NE
6	ambasador, konzul i visoki oficir oružanih snaga;	DA	NE
7	član organa upravljanja i nadzornih organa pravnih lica koja su u većinskom vlasništvu države;	DA	NE
8	direktor, zamjenik, odnosno pomoćnik direktora i član odbora ili druge odgovarajuće funkcije u međunarodnoj organizaciji?	DA	NE

Tabela 3. Da li ste:

1	Član uže porodice lica navedenih u tabeli 1 ili 2:	DA	NE
	· Bračni ili vanbračni supružnik	DA	NE
	· partner u zajednici života lica istog pola	DA	NE
	· srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena srodstva	DA	NE
	· srodnik po krvi u pobočnoj liniji do četvrtog stepena	DA	NE
	· srodnik po tazbini zaključno do drugog stepena	DA	NE
	· usvojlac, usvojenik, hranilac ili hranjenik.	DA	NE
2	Bliži saradnik lica navedenih u tabeli 1 ili 2:		
	· Da li imate zajedničko stvamo vlasništvo ili pravo svojine i druga imovinska prava nad pravim licem ili pravim aranžmanom, uspostavljen poslovni odnos ili drugu vrstu bližih poslovnih veza sa politički eksponiranim licem?	DA	NE
	· Da li ste jedini stvami vlasnik pravnog lica ili pravnog aranžmana za koji je poznato da je stvoren za dobrobit politički eksponiranog lica?	DA	NE

Tabela 4. Podaci koje klijent dostavlja kada protekne dvije godine od dana prestanka obavljanja javne funkcije, na osnovu kojih prestaje obaveza društva za osiguranje da tretira klijenta kao politički eksponirano lice.

1	Da li je proteklo dvije godine od kako ste bili na nekom od položaja navedenih u tabeli 1 ili 2? Da li ste, u smislu tabele 3, blizak član porodice ili bliži saradnik lica koje je u posljednje dvije godine	DA	NE
2	bilo na bilo kom istaknutom javnom položaju iz tabele 1 ili 2 ovog upitnika?	DA	NE

Ukoliko ste na neko od navedenih pitanja u tebli 1,2 i 3 odgovorili sa DA, Vi ste prema ZSPNFT politički eksponirano lice. Stoga je potrebno da navedete porijeklo sredstava ili imovine koji su ili će biti predmet poslovnog odnosa ili transakcije.

Svojeručnim potpisom potvrđujem da su gore navedeni podaci tačni i istiniti:

Ime i prezime klijenta

Adresa klijenta

Datum rođenja klijenta

Mjesto i datum

Potpis klijenta

Ime i prezime zaposlenog kod obveznika

Mjesto i datum

Potpis zaposlenog kod obveznika

Saglasan/a sam da se uspostavi poslovni odnos sa politički eksponiranim licem

Ime i prezime odgovornog lica obveznika

Mjesto i datum

Potpis odgovornog lica obveznika